

Sección abierta de homenaje a Laura Rubio

Pilar Aramburuzabala

pilar.aramburuzabala@uam.es

<https://orcid.org/0000-0001-5781-7853>

Universidad Autónoma de Madrid

Fátima Avilés

faviles@ub.edu

<https://orcid.org/0000-0003-2108-5552>

Universidad de Barcelona

Marta Ballvé

marta.ballve@mdangels.edu

Col·legi Mare de Déu dels Àngels

Silvia Blanch

sblanch@uab.edu

<https://orcid.org/0000-0001-5397-7892>

Universitat Autònoma de Barcelona

Carme Bosch

Centre Promotor d'Aprenentatge Servei

Maria Antònia Buenaventura

mabuenaventura@ub.edu

<https://orcid.org/0000-0002-8804-2541>

Universitat de Barcelona

Marta Burguet

mburquetarfelis@ub.edu

<https://orcid.org/0000-0001-9054-2214>

Aramburuzabala, P.; Avilés, F.; Ballvé, M.; Blanch, S.; Bosch, C.; Buenaventura, M.A.; Burguet, M.; Casas, J.; Carmona, A.; Casellas, D.; Cela, J.; Escardíbul, S.; Esteban, F.; Folgueiras, P.; Gezuraga, M.; Gómez, M.; Graell, M.; Grasa, M.; Margrau, M.; Monzó, M.; Noguera, E.; Poch, A.; Rius, M.; Romanyà, B. y Valls, R. (2022). Sección abierta de homenaje a Laura Rubio. *RIDAS, Revista Iberoamericana de Aprendizaje-Servicio*, 14, 193-214. DOI10.1344/RIDAS2022.14.11

Universitat de Barcelona

Joan Casas

icasasma@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-2376-0347>

Universitat de Barcelona

Anna Carmona

anna.carmona@solcnou.es

Escola Solc Nou

Diana Casellas

dcasellas@solidaridadsjd.org

Obra Social Sant Joan de Déu

Jaume Cela

Escriptor, pedagog, mestre

Susagna Escardíbul

sescardibul@fundesplai.org

Fundació Catalana de l'Esplai

Francisco Esteban

franciscoesteban@ub.edu

<https://orcid.org/0000-0002-8679-2090>

Universitat de Barcelona

Pilar Folgueiras

pfolgueiras@ub.edu

<https://orcid.org/0000-0002-1343-0312>

Universitat de Barcelona

Monike Gezuraga

monike.gezuraga@ehu.eus

<https://orcid.org/0000-0003-0756-1858>

UPV. Euskal Herriko Unibersitatea

Miquel Gómez

mgomez@ub.edu

<https://orcid.org/0000-0003-0223-8525>

Universitat de Barcelona

Mariona Graell

mgraell@uic.es

<https://orcid.org/0000-0001-9776-8830>

Universitat Internacional de Catalunya

Mar Grasa

mgrasa@ub.edu

<https://orcid.org/0000-0001-6362-0504>

Universitat de Barcelona

Mariona Masgrau

mariona.masgrau@udg.edu

<https://orcid.org/0000-0002-0255-6286>

Universitat de Girona

Maria Monzó

mmonzot@bcn.cat

Justícia Global i Cooperació Internacional. Ajuntament de Barcelona

Elena Noguera

enoguera@ub.edu

<https://orcid.org/0000-0001-8488-7590>

Universitat de Barcelona

Antoni Poch

Associació de Mestres Alexandre Galí. Terrassa

Mònica Rius

monica_rius@ub.edu

<https://orcid.org/0000-0002-0151-923X>

Universitat de Barcelona

ISSN 2339-9341

Blanca Romanyà

blanca.rgc@gmail.com

Centre Promotor d'Aprenentatge Servei

Ramona Valls

ramonavalls@ub.edu

Universitat de Barcelona

Recibido: 28/VI/2022

Aceptado: 19/XI/2022

Publicado: 29/XII/2022

© 2022 Los autores. Este artículo es de acceso abierto sujeto a la licencia Reconocimiento 4.0 Internacional de Creative Commons, la cual permite utilizar, distribuir y reproducir por cualquier medio sin restricciones siempre que se cite adecuadamente la obra original. Para ver una copia de esta licencia, visite <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Aramburuzabala, P.; Avilés, F.; Ballvé, M.; Blanch, S.; Bosch, C.; Buenaventura, M.A.; Burguet, M.; Casas, J.; Carmona, A.; Casellas, D.; Cela, J.; Escardíbul, S.; Esteban, F.; Folgueiras, P.; Gezuraga, M.; Gómez, M.; Graell, M.; Grasa, M.; Margrau, M.; Monzó, M.; Noguera, E.; Poch, A.; Rius, M.; Romanyà, B. y Valls, R. (2022). Sección abierta de homenaje a Laura Rubio. *RIDAS, Revista Iberoamericana de Aprendizaje-Servicio*, 14, 193-214. DOI10.1344/RIDAS2022.14.11

Pilar Aramburuzabala. Universidad Autónoma de Madrid.

Tuve la fortuna de conocer a Laura en 2011, en Portugalete, durante un encuentro de la Red Española de Aprendizaje-Servicio. Al año siguiente nos volvimos a encontrar en Barcelona, en la reunión de la red universitaria de ApS que organizó junto con compañeras y compañeros de la Universitat de Barcelona. Recuerdo su inmensa generosidad al facilitar que el encuentro de la red universitaria se realizara a partir de ese momento en otras universidades y zonas geográficas. Ella vio clara la necesidad de cambiar la ubicación del encuentro para que se generara un sentido de red. También fue promotora de la idea de que en la organización de los encuentros de la Red ApS(U) colaboraran la universidad de acogida y las organizadoras del año anterior y del siguiente. Esta iniciativa destacó la importancia de la colaboración y el intercambio de experiencias, acorde con los principios del ApS. Desde entonces coincidimos en numerosas ocasiones; siempre sabia, alegre, positiva, sensible, cercana, entusiasta, emprendedora, conciliadora... Sus aportaciones al ApS son inestimables; en la práctica de la metodología, la investigación, recursos, publicaciones... Laura, querida amiga, eres un faro para mí y para tantas y tantas personas... ¡GRACIAS!

Fátima Avilés. Universidad de Barcelona.

Laura, para mí, es mucho más que docente, investigadora, colega o compañera. Laura es dedicación, energía, reflexión y pasión, pero también es cariño, delicadeza, cuidado y risas.

Si pienso en todo lo que me ha enseñado, tanto profesional como personalmente, está marcado por su manera de hacer. Laura te miraba siempre con una sonrisa, escuchando todo lo que tuvieras que decir y,

Aramburuzabala, P.; Avilés, F.; Ballvé, M.; Blanch, S.; Bosch, C.; Buenaventura, M.A.; Burguet, M.; Casas, J.; Carmona, A.; Casellas, D.; Cela, J.; Escardíbul, S.; Esteban, F.; Folgueiras, P.; Gezuraga, M.; Gómez, M.; Graell, M.; Grasa, M.; Margrau, M.; Monzó, M.; Noguera, E.; Poch, A.; Rius, M.; Romanyà, B. y Valls, R. (2022). Sección abierta de homenaje a Laura Rubio. *RIDAS, Revista Iberoamericana de Aprendizaje-Servicio*, 14, 193-214. DOI10.1344/RIDAS2022.14.11

después, tenía las palabras exactas en el momento necesario. Ella enseñaba realmente lo que es escucha activa, asertividad y empatía, porque lo ponía en práctica en su día a día. Tenía en cuenta a todas las personas que estábamos a su alrededor y hacía lo posible para que nos sintiéramos bien. Ella compartía su experiencia como docente e investigadora y sabía acompañar dando las herramientas para que pudieras crecer, decidir y hacer por ti misma.

Gracias, Laura, por hacer que, para todas las personas que tuvimos la suerte de conocerte, el tiempo que compartimos contigo fuera único e inolvidable. Porque la ética, los valores y la educación social continuarán siempre con tu esencia.

Marta Ballvé. Col·legi Mare de Déu dels Àngels.

Hace 12 años que tengo la suerte de compartir inquietudes y motivación, mi compromiso como educadora y mi convicción que la educación puede transformar el mundo y nuestro entorno más cercano. Hace 12 años que la gran familia de formadores de aprendizaje-servicio en la Universidad de Barcelona me acogió con los brazos abiertos, y allí conocí a Laura.

Desde el primer momento me atrapó su cercanía, su entusiasmo, el rigor y la sencillez de aquel que habla con convicción y desde el corazón que contagiaban todas y cada una de las palabras que compartía en sus aportaciones al grupo. Persona auténtica, que siempre buscó el bien común y potenciar el trabajo en equipo, creando alianzas y entretejiendo complicidades, consciente que juntos siempre llegamos más lejos. Transmitía en todos y cada uno de los proyectos que realizaba la pasión de aquel que cree en su trabajo.

Aramburuzabala, P.; Avilés, F.; Ballvé, M.; Blanch, S.; Bosch, C.; Buenaventura, M.A.; Burguet, M.; Casas, J.; Carmona, A.; Casellas, D.; Cela, J.; Escardíbul, S.; Esteban, F.; Folgueiras, P.; Gezuraga, M.; Gómez, M.; Graell, M.; Grasa, M.; Margrau, M.; Monzó, M.; Noguera, E.; Poch, A.; Rius, M.; Romanyà, B. y Valls, R. (2022). Sección abierta de homenaje a Laura Rubio. *RIDAS, Revista Iberoamericana de Aprendizaje-Servicio*, 14, 193-214. DOI10.1344/RIDAS2022.14.11

Para mi Laura fue y es testimonio de VIDA en mayúsculas, referente claro dentro de la pedagogía del aprendizaje-servicio y también en la manera de afrontar los problemas y los reveses que nos plantea la vida a su paso.

En el cielo de mi corazón, una estrella nueva brilla con luz propia y es la tuya, Laura, por tu capacidad de amar y de darte, por tu sonrisa y vitalidad, por tu entusiasmo que contagiabas en todos y cada uno de los proyectos que hacías y compartías conmigo. Nos has dejado un legado importante a todos y cada uno de los que tuvimos la suerte de conocerte y hacer equipo contigo.

GRACIAS por contagiarnos tu pasión por la VIDA y la EDUCACIÓN.

Silvia Blanch. Universitat Autònoma de Barcelona.

Laura Rubio, coherente con sus creencias, aportó de forma intensa e insistente en el marco de un paradigma social de compromiso, democracia y equidad en favor de promover el trabajo colaborativo horizontal y comunitario. A través de las experiencias de aprendizaje-servicio promovió contextos altruistas donde involucraba a la comunidad en favor de resolver necesidades significativas de un contexto involucrando a los agentes y a estudiantes de instituto y/o de la universidad. Laura encontró a través del ApS una buena manera de promover valores vinculados a la justicia global, el compromiso y a procesos democráticos, todos ellos necesarios para una sociedad inclusiva y participativa.

Carme Bosch. Centre Promotor d'Aprenentatge Servei.

Aramburuzabala, P.; Avilés, F.; Ballvé, M.; Blanch, S.; Bosch, C.; Buenaventura, M.A.; Burguet, M.; Casas, J.; Carmona, A.; Casellas, D.; Cela, J.; Escardíbul, S.; Esteban, F.; Folgueiras, P.; Gezuraga, M.; Gómez, M.; Graell, M.; Grasa, M.; Margrau, M.; Monzó, M.; Noguera, E.; Poch, A.; Rius, M.; Romanyà, B. y Valls, R. (2022). Sección abierta de homenaje a Laura Rubio. *RIDAS, Revista Iberoamericana de Aprendizaje-Servicio*, 14, 193-214.
DOI10.1344/RIDAS2022.14.11

Laura, et vaig conèixer a la Fundació Bofill en les sessions de treball prèvies a la creació del Centre Promotor. Crec que era el curs 2005-2006. Al cap d'un parell de trobades, semblava que feia anys que ens tractàvem. El tarannà de tothom va facilitar la creació d'un ambient de confiança i s'enfortia al reconèixer-nos com a part d'una idea compartida.

Érem un grup de professionals engrescats amb l'ApS, que es va anar forjant a partir d'un primer impuls rebut arrel d'una conferència de l'Alberto Croze (2003). Proveniem d'espais de treball molt diferents, però ens aplegava la idea de reflexionar i difondre les possibilitats d'aquesta pràctica educativa com a eina de transformació, des de la cooperació.

Estic encantada d'haver pogut teixir complicitats amb el teu entusiasme i la teva generositat, connectades a un projecte compartit que ens va convertir en paraigües, ventiladors, altaveus... diferents imatges que reforçaven el lligam entre persones actives per l'ApS.

El treball conjunt ens omplia d'optimisme i ganes de difondre com una taca d'oli els coneixements que conjuntament anàvem construint. El resultat de tot plegat ha enfortit l'ApS i ha reforçant vincles i aliances professionals i personals.

L'impacte de l'aprenentatge servei perdura i la teva petjada és ben palesa. Gràcies per tant, Laura. Encara m'acompanya la placidesa del teu rostre i la teva rialla.

Maria Antònia Buenaventura. Universitat de Barcelona

La pasión por el aprendizaje-servicio es lo que me unía a Laura. Compartíamos otras pasiones que incorporamos en nuestra docencia como la

*Aramburuzabala, P.; Avilés, F.; Ballvé, M.; Blanch, S.; Bosch, C.; Buenaventura, M.A.; Burguet, M.; Casas, J.; Carmona, A.; Casellas, D.; Cela, J.; Escardíbul, S.; Esteban, F.; Folgueiras, P.; Gezuraga, M.; Gómez, M.; Graell, M.; Grasa, M.; Margrau, M.; Monzó, M.; Noguera, E.; Poch, A.; Rius, M.; Romanyà, B. y Valls, R. (2022). Sección abierta de homenaje a Laura Rubio. *RIDAS, Revista Iberoamericana de Aprendizaje-Servicio*, 14, 193-214. DOI10.1344/RIDAS2022.14.11*

educación en valores, la solidaridad y la justicia social, sentíamos que de alguna manera participar en este tipo de proyectos nos transforma y enriquece a todas. Sin embargo, los conceptos pueden ocupar espacio en un papel o pueden tomar sentido cuando son compartidos con compañeros, docentes y estudiantes, sin recortar esfuerzos, ni tiempo ni recursos, y toman más fuerza cuando son interdisciplinarios. Recuerdo una conversación ante el entusiasmo que generaba en los estudiantes la participación en un proyecto transversal de ApS y cooperación que la Oficina de ApS de la Facultad de Educación de la Universidad de Barcelona ofreció durante más de seis años consecutivos: "*... y todo esto que haces... lo tienes que rentabilizar...*", me comentaba. La pasión promueve acciones y evolucionan cuando en la educación superior trascienden en una mejora de la enseñanza y el aprendizaje. Los docentes que lideran una educación transformadora se reconocen, y difunden sus convicciones para conseguir el cambio social y creen en las personas para hacerlo posible.

Marta Burguet. Universitat de Barcelona.

Taula per taula, reubicant el despatx, quan s'hi incorpora una nova companya. Amb un toc artístic i delicat damunt la taula i la prestatgeria. Amatent a les tutories amb els alumnes. Disponibilitat i cura personalitzada la caracteritzaven. Aquesta és la Laura professional i humana. Com no, l'aprenentatge servei encaixava de ple amb al seu perfil. La sensibilitat artística tenia cabuda a les seves classes. Per la proximitat amb l'alumnat era buscada. Compartir el 330 va ser tota una aventura de proximitat amb el seu esperit de servei i bonhomia. Ocasíó per contrastar en més d'una ocasió criteris avaluatius, compartir materials d'assignatures, incerteses en les docències, girs epistemològics i més d'un àpat en clau col·loquial. En aquests

Aramburuzabala, P.; Avilés, F.; Ballvé, M.; Blanch, S.; Bosch, C.; Buenaventura, M.A.; Burguet, M.; Casas, J.; Carmona, A.; Casellas, D.; Cela, J.; Escardíbul, S.; Esteban, F.; Folgueiras, P.; Gezuraga, M.; Gómez, M.; Graell, M.; Grasa, M.; Margrau, M.; Monzó, M.; Noguera, E.; Poch, A.; Rius, M.; Romanyà, B. y Valls, R. (2022). Sección abierta de homenaje a Laura Rubio. *RIDAS, Revista Iberoamericana de Aprendizaje-Servicio*, 14, 193-214. DOI10.1344/RIDAS2022.14.11

informals sorgien els neguits que es respiren en la trepidant cursa acadèmica per fer-s'hi un lloc, i els moviments familiars en augmentar família i sostenir la vida universitària. Moltes oportunitats, també, de comunicar-nos més amb la presència i el saber estar, que amb les paraules. Dona de presència, això me'n quedo de la Laura! Presència absent, però ben present cada cop que m'endinso en el 330. Quan ho faig, ressona en mi el darrer missatge de veu animós i encoratjador, fent-se propera quan la mort del meu pare, tot i la seva malaltia ja avançada. Una sensibilitat atenta al que és realment important, és el llegat que deixa la seva petjada.

Joan Casas. Universitat de Barcelona.

A través d'una beca de col·laboració, vaig tenir la oportunitat de compartir espais de treball amb la Laura a l'Oficina d'Aprenentatge Servei de la Facultat d'Educació (UB) que ella coordinava juntament amb l'Anna Escofet. Espais en què s'entremesclaven somriures, rigorositat i aprenentatge. Durant el temps que vam treballar junts, i de la seva mà, l'equip de l'Oficina vam impulsar diferents millores en el programa d'ApS de la Facultat. En destaco la construcció d'un instrument per a la orientació, acompanyament i avaluació del procés reflexiu de l'alumnat universitari en projectes d'ApS¹ i l'exercici per a repensar l'espai de la pròpia Oficina, traslladant-hi el concepte d'Universitat pel què apostàvem: un espai de diàleg, reflexió i comprensió de la realitat². Aquestes contribucions se sumen a les moltes d'altres que la Laura ha fet, al

¹ Casas, J.; De las Heras, C.; Escofet, A.; Rubio, L. (2018). Repensando los espacios universitarios. Una mirada desde la Oficina de Aprendizaje-Servicio de la Facultad de Educación de la Universidad de Barcelona. *Revista del CIDUI*, 4.

² Casas, J.; De las Heras, C.; Escofet, A.; Rubio, L. (2018). Optimizar la reflexión en los proyectos de aprendizaje-servicio. Un instrumento para la orientación, acompañamiento y evaluación del proceso reflexivo. *Revista del CIDUI*, 4.

llarg de la seva trajectòria, perquè les experiències d'ApS siguin, avui, experiències significatives i de qualitat per a totes les parts implicades.

Anna Carmona. Escola Solc Nou.

Era l'any 2011 quan vaig conèixer la Laura Rubio, dins del grup promotor de l'Aprenentatge Servei a Catalunya. La Laura Rubio va suposar, per nosaltres, l'Escola Solc Nou, un motor important en l'impuls de projectes ApS al centre. Sempre amb un somriure. M'agradaria destacar especialment el seu entusiasme i compromís amb els joves.

La Laura era una persona que sempre cercava solucions als problemes, ho posava tot fàcil i donava força als equips per encoratjar-los amb propostes innovadores i plenes de sentit. Era una excel·lent dinamitzadora, tenia una màgia especial per recollir el sentir de tothom i plasmar-ho en idees. Brillava per la seva creativitat organitzant les sessions de formació. Sempre gaudíem i apreníem dels seus tallers, xerrades i ponències. A més, tenia la capacitat d'engrescar a tothom amb un entusiasme contagiós. Recordo amb emoció les vegades que ens convidava a presentar projectes ApS en diverses jornades i taules rodones.

He treballat amb ella en seminaris diversos, tallers, formacions i iniciatives vinculades al món de l'educació. En totes i cadascuna d'elles puc dir que sempre he après alguna cosa de la Laura i m'he impregnat amb el seu tarannà sempre tan humà, compromís i solidari.

Gràcies Laura, sempre amb nosaltres!

Aramburuzabala, P.; Avilés, F.; Ballvé, M.; Blanch, S.; Bosch, C.; Buenaventura, M.A.; Burguet, M.; Casas, J.; Carmona, A.; Casellas, D.; Cela, J.; Escardíbul, S.; Esteban, F.; Folgueiras, P.; Gezuraga, M.; Gómez, M.; Graell, M.; Grasa, M.; Margrau, M.; Monzó, M.; Noguera, E.; Poch, A.; Rius, M.; Romanyà, B. y Valls, R. (2022). Sección abierta de homenaje a Laura Rubio. *RIDAS, Revista Iberoamericana de Aprendizaje-Servicio*, 14, 193-214. DOI10.1344/RIDAS2022.14.11

Diana Casellas. Obra Social Sant Joan de Déu.

Hi ha persones que deixen empremtes molt profundes. Perquè van més enllà de l'evident i pensen sempre què més poden aportar, millorar o oferir en tot allò en què participen.

La Laura Rubio és una d'aquestes persones. Ens va acompanyar com a entitat en la posada en marxa de molts projectes socials i educatius, ens va connectar amb la Universitat a nivells molt diferents perquè així l'entenia ella, com un espai obert i al servei de la societat. Ens va fer enamorar de l'aprenentatge servei, de les rúbriques. Ens va fer enxarxar amb altres entitats, ens va sacsejar alguns del projectes per fer-los sempre millors i ens va oferir la seva mirada càlida i valenta en cada espai en què va col·laborar. Que no van ser pocs.

La Laura era xarxa, far, terra ferma.

La Laura hi era sempre. Sempre. I avui la trobem molt a faltar.

Jaume Cela. Escriptor, pedagog, mestre.

Sí, sí, ja la tinc. Volia trobar una metàfora per parlar de la Laura, alguna cosa que m'hi fes pensar. L'he trobat: un pa rodó, perquè la Laura té alguna cosa de pa rodó. El pa rodó que llescava la mare i que abans li feia la senyal de la Creu. El pa amb oli i sal que em preparava l'àvia per berenar. O el pa amb vi i sucre. Si ara donéssim a la canalla pa amb vi i sucre ens denunciarien. El pa nostre de cada dia -no pas la botifarra o el gelat -sinó el pa és el que demanen els cristians -quina sort poder pregar, jo ho faig però des de la més profunda incredulitat. El pa nostre de cada dia ho diu tot. I el pa té significats

Aramburuzabala, P.; Avilés, F.; Ballvé, M.; Blanch, S.; Bosch, C.; Buenaventura, M.A.; Burguet, M.; Casas, J.; Carmona, A.; Casellas, D.; Cela, J.; Escardíbul, S.; Esteban, F.; Folgueiras, P.; Gezuraga, M.; Gómez, M.; Graell, M.; Grasa, M.; Margrau, M.; Monzó, M.; Noguera, E.; Poch, A.; Rius, M.; Romanyà, B. y Valls, R. (2022). Sección abierta de homenaje a Laura Rubio. *RIDAS, Revista Iberoamericana de Aprendizaje-Servicio*, 14, 193-214. DOI10.1344/RIDAS2022.14.11

diferents, és clar. No és el mateix el pa que demana un nen que té tot el que necessita, com hauria de ser en tots els casos, del pa que reclama el nen amb el ventre inflat o mentre sent el soroll de les bombes. El pa i el crostó, la torna que em donava la fornera del barri quan anava a comprar i mentre tornava a casa me l'anava menjant. Aquell crostó que encara sento dins la boca, aquell crostó que acostumava a estar una mica torrat.

La Laura és el pa rodó i la torna, una imatge que se'm fa familiar, polisèmica, oberta a la conversa i al somriure. Una Laura plena de significat. I de sentit. La Yourcenar té un poema molt curt. Només hi diu: le pain.

I jo escric un poema encara més breu: Laura.

I el món s'il·lumina, perquè aquest pa/Laura és rodó, solar però amb la saviesa suficient per crear espais d'ombra, una ombra on ella també hi habita amb generositat.

Susagna Escardíbul. Fundació Catalana de l'Esplai

Tots Som Meninos va ser el projecte d'aprenentatge servei en què vaig tenir ocasió de conèixer la Laura. Em trasllado a l'any 2009, quan l'interès creixent per l'ApS es transformava en la recerca de bones pràctiques que ajudessin a la divulgació i extensió de la metodologia. Vaig descobrir una persona plena d'energia, propera i sensible amb una capacitat increïble de conceptualitzar i posar narrativa pedagògica a l'experiència que teníem entre mans. Tinc la publicació ben a prop i sento que és el millor homenatge que et podem fer.

Aramburuzabala, P.; Avilés, F.; Ballvé, M.; Blanch, S.; Bosch, C.; Buenaventura, M.A.; Burguet, M.; Casas, J.; Carmona, A.; Casellas, D.; Cela, J.; Escardíbul, S.; Esteban, F.; Folgueiras, P.; Gezuraga, M.; Gómez, M.; Graell, M.; Grasa, M.; Margrau, M.; Monzó, M.; Noguera, E.; Poch, A.; Rius, M.; Romanyà, B. y Valls, R. (2022). Sección abierta de homenaje a Laura Rubio. *RIDAS, Revista Iberoamericana de Aprendizaje-Servicio*, 14, 193-214. DOI10.1344/RIDAS2022.14.11

Francisco Esteban. Universitat de Barcelona.

¡El 330 es el mejor! Eso decíamos con Laura durante los años que compartimos ese despacho, incluso nos lo seguíamos diciendo cuando pasamos a ocupar despachos diferentes. En el 330 conversábamos, nos reíamos, compartíamos ideas y preocupaciones, en el 330 hacíamos lo que hacen dos colegas y amigos. También escuchábamos y cantábamos día sí y día también la canción de Amaral “son mis amigos”. Te encantaba, Laura, y a mí también, aunque, a decir verdad, no sé si lo que me gustaba era la canción o ver cómo se te iluminaban los ojos cada vez que la poníamos en alguno de nuestros ordenadores. Comprenderás, querida Laura, que el 330 y “son mis amigos” ocupen un lugar en mi corazón. Sigo contándote las cosas que me preocupan y las que me hacen feliz. No hablo solo porque sé que me escuchas y, a mi manera, pienso en los consejos que me das, siempre con tu sonrisa. Es una fase nueva a la que me estoy acostumbrando y en la que empiezo a encontrar lo mágica que puede ser la vida. Saltar, gritar, llorar o hablar no me consuela, me consuela haberte conocido, Laura.

Pilar Folgueiras. Universitat de Barcelona.

Conocí a Laura en la Facultad de Educación hace ya, casi, 20 años. Ella formaba parte de un grupo de investigación (GREM) y yo de otro (GREDI). Durante todos esos años fueron muchas las colaboraciones y los momentos compartidos. De todos ellos –aunque se trata de un momento triste- recuerdo con cariño y gratitud, su gran generosidad cuando estuvo en el velatorio de mi padre a finales de junio de 2020. Hacía sólo un mes que el suyo había fallecido y la situación derivada por la crisis sanitaria hacía complicado el acompañamiento. Cuando la vi, recuerdo que le dije: “Què fas aquí Laura,

Aramburuzabala, P.; Avilés, F.; Ballvé, M.; Blanch, S.; Bosch, C.; Buenaventura, M.A.; Burguet, M.; Casas, J.; Carmona, A.; Casellas, D.; Cela, J.; Escardíbul, S.; Esteban, F.; Folgueiras, P.; Gezuraga, M.; Gómez, M.; Graell, M.; Grasa, M.; Margrau, M.; Monzó, M.; Noguera, E.; Poch, A.; Rius, M.; Romanyà, B. y Valls, R. (2022). Sección abierta de homenaje a Laura Rubio. *RIDAS, Revista Iberoamericana de Aprendizaje-Servicio*, 14, 193-214. DOI10.1344/RIDAS2022.14.11

amb tot el que t'està passant". Ella, sin dudarlo ni un segundo, me respondió: "Pilar, no podía no ser-hi". Esas palabras, entre muchas otras, diría que definían a Laura: "ser-hi, quan havia de ser-hi".

Laura, aquí –encara que d'una altra manera- hi seràs sempre. El teu record ens acompanya i no t'oblidem.

Monike Gezuraga. UPV. Euskal Herriko Unibersitatea.

Hola Laura, aquí estoy, frente a un espacio en blanco en el que escribir, invadida por un sinfín de pensamientos, sensaciones, emociones..., entre ellas una inmensa de pena, no es justo, te marchaste demasiado pronto, pero también me aferro, pienso, como otras y otros que te hemos conocido, a lo positivo del recuerdo de una persona alegre, amable, positiva, cercana, humana. Me quedo con todo ello Laura, con el legado que nos has dejado como persona, como compañera, como académica ...

Moltes gràcies! por tu infinita generosidad y por haberme permitido compartir cosas importantes contigo, gracias también por haberme transmitido esa pasión hacia esta profesión a la que nos dedicamos y en la que, para algunas/os, el ApS tiene un lugar especial, necesario.

ADIOrík ez!

iHasta pronto compañera!

Miquel Gómez. Universitat de Barcelona.

Aramburuzabala, P.; Avilés, F.; Ballvé, M.; Blanch, S.; Bosch, C.; Buenaventura, M.A.; Burguet, M.; Casas, J.; Carmona, A.; Casellas, D.; Cela, J.; Escardíbul, S.; Esteban, F.; Folgueiras, P.; Gezuraga, M.; Gómez, M.; Graell, M.; Grasa, M.; Margrau, M.; Monzó, M.; Noguera, E.; Poch, A.; Rius, M.; Romanyà, B. y Valls, R. (2022). Sección abierta de homenaje a Laura Rubio. *RIDAS, Revista Iberoamericana de Aprendizaje-Servicio*, 14, 193-214. DOI10.1344/RIDAS2022.14.11

Laura, en els primers temps vas ser una excel·lent col·lega en el treball, amb qui sempre va estar fàcil i agradable col·laborar; després, amb el pas del temps, tot i que potser no vam arribar a ser amics en el sentit més profund de la paraula, vàrem teixir diverses complicitats, alguna de les quals es va truncar amb la teva malaltia. Finalment, vas ser companya de viatge en les adversitats compartides d'aquests darrers anys. Ara que et trobem tant a faltar em dol no haver-te tractat més intensament i haver-te conegut millor. Et trobo, et trobem, a faltar. I molt.

Mariona Graell. Universitat Internacional de Catalunya.

La Laura companya del GREM: treball ben fet, molt efectiu i personal. Acabo de rescatar un dels documents que va escriure en una de les sessions dels divendres del GREM on parlàvem de l'aprenentatge servei. El dia que li tocava preparar el tema -aquest cop sobre aprenentatges- el tenia preparat, fotocopiats i molt ben treballat. Sempre apareixia al lateral superior de la dreta "Laura". Una anècdota que representa els valors claus de la Laura: treball, esforç, efectivitat i personalitat. Una persona ràpida en el pensament, i molt efectiva, la seva feina sempre estava polida i organitzada, pensada i reflexionada. A l'hora de discutir el tema, però, sempre escoltava el que pensàvem els altres, cosa que la feia que tothom sentís equip. Totes aquestes característiques les feien única en la seva professió, l'Educació.

Mar Grasa. Universitat de Barcelona.

La Laura em va mostrar la generositat i el poder del lideratge femení, una novetat dins l'àmbit en el que m'havia desenvolupat acadèmicament. La seva

Aramburuzabala, P.; Avilés, F.; Ballvé, M.; Blanch, S.; Bosch, C.; Buenaventura, M.A.; Burguet, M.; Casas, J.; Carmona, A.; Casellas, D.; Cela, J.; Escardíbul, S.; Esteban, F.; Folgueiras, P.; Gezuraga, M.; Gómez, M.; Graell, M.; Grasa, M.; Margrau, M.; Monzó, M.; Noguera, E.; Poch, A.; Rius, M.; Romanyà, B. y Valls, R. (2022). Sección abierta de homenaje a Laura Rubio. *RIDAS, Revista Iberoamericana de Aprendizaje-Servicio*, 14, 193-214. DOI10.1344/RIDAS2022.14.11

forma d'actuar era inclusiva, sense mostrar distincions ni prejudicis segons la procedència, el bagatge o el coneixement pressuposat de les persones, era clara i contundent alhora que pacient i atenta en l'escolta, reflexiva, aglutinadora i generadora de noves idees, contagiava tothom amb la seva alegria, sentit de l'humor, amabilitat i afecte que t'arribaven com una ona expansiva que et feia sentir com a casa quan estaves molt lluny de casa. I el que més m'al·lucina: et feia creure que eres capaç de fer coses que et semblaven impossibles. Perquè ella tenia fe en les persones. I la seva fe era, i és plenament vigent, revolucionàriament transformadora.

Mariona Masgrau. Universitat de Girona.

L'alquímia perfecte entre simpatia, positivitat i energia no es troba gaire sovint. La Laura tenia totes aquestes qualitats i una potenciava l'altra. Quan coincideixes amb gent així, entres en la seva òrbita i t'hi voldries quedar.

Ara ja fa molts dies, mesos, més d'un any probablement, que no hi parlo, i procuro guardar-ne els records que me'n queden com un petit tresor: la primera visita del grup d'aprenentatge servei de la Universitat de Girona a la Universitat de Barcelona i la il·lució compartida d'estar començant una cosa nova; el viatge a Madrid i un sopar cap al tard pels volts de la plaza Mayor en què ens anàvem coneixent a poc a poc; la conversa incessant del viatge a Granada; i la seva cara d'orgull i tendresa del primer dia que em va dir el nom de la seva filla; moltes reunions presencials a la UB i també moltes de virtuals, en què compartíem idees i reflexions. La Laura sempre t'escoltava amb atenció i interès i les seves respostes tenien l'estranya virtut de ser positives sense deixar de ser crítiques alhora.

Aramburuzabala, P.; Avilés, F.; Ballvé, M.; Blanch, S.; Bosch, C.; Buenaventura, M.A.; Burguet, M.; Casas, J.; Carmona, A.; Casellas, D.; Cela, J.; Escardíbul, S.; Esteban, F.; Folgueiras, P.; Gezuraga, M.; Gómez, M.; Graell, M.; Grasa, M.; Margrau, M.; Monzó, M.; Noguera, E.; Poch, A.; Rius, M.; Romanyà, B. y Valls, R. (2022). Sección abierta de homenaje a Laura Rubio. *RIDAS, Revista Iberoamericana de Aprendizaje-Servicio*, 14, 193-214. DOI10.1344/RIDAS2022.14.11

També sabia veure sinergies on no n'hi havia, generava dinàmiques d'equip entorn seu d'una forma gairebé natural: em semblava incansable i rigorosa en el treball i m'agradava molt com reconeixia i celebrava amb generositat la feina ben feta. L'aprenentatge servei ha estat el correlat perfecte per canalitzar tota la seva força i ideals, però sospito que si no hagués existit, ella mateixa hauria pogut inventar alguna cosa similar.

Mor jove (massa jove, reganyem molts de nosaltres entre dents) però ho fa havent regalat vida a gavadals, havent ensenyat moltes coses a molta gent i havent plantat un arbre en el cor de tots els que hem tingut la sort de treballar-hi, parlar-hi i passejar-hi. Que tot l'enyor d'avui se'ns torni força i optimisme en el dia de demà.

Maria Monzó. Justícia Global i Cooperació Internacional. Ajuntament de Barcelona.

Haver pogut compartir els últims anys de la meua vida amb la Laura, a nivell professional i a nivell personal, és un dels tresors més grans que he tingut. La Laura és intel·ligència, proximitat, entusiasme, cura, honestat, justícia, amistat. La Laura és una abraçada intensa, sincera, d'aquelles que et reconforten i et reconcilien amb tot i amb tothom. El seu somriure i la seva energia omplien qualsevol espai on ella hi fos. Gràcies a ella Barcelona és avui un lloc una mica més just.

Gràcies, Laura, sense tu res hauria estat possible. Gràcies per deixar-me compartir la meua vida amb tu, gràcies per deixar-me aprendre i créixer al teu costat. Gràcies a tu no només m'he enamorat de l'ApS, sinó que també he après com vull treballar, de quines persones em vull rodejar i quina

Aramburuzabala, P.; Avilés, F.; Ballvé, M.; Blanch, S.; Bosch, C.; Buenaventura, M.A.; Burguet, M.; Casas, J.; Carmona, A.; Casellas, D.; Cela, J.; Escardíbul, S.; Esteban, F.; Folgueiras, P.; Gezuraga, M.; Gómez, M.; Graell, M.; Grasa, M.; Margrau, M.; Monzó, M.; Noguera, E.; Poch, A.; Rius, M.; Romanyà, B. y Valls, R. (2022). Sección abierta de homenaje a Laura Rubio. *RIDAS, Revista Iberoamericana de Aprendizaje-Servicio*, 14, 193-214. DOI10.1344/RIDAS2022.14.11

persona vull ser. En un dels molts detallets que sempre comparties amb qui t'envoltava escrivies, citant al teu estimat Ismael Serrano, "Y ahora cambiamos el mundo, amigo. Que tú ya has cambiado el mío". Em trenca el cor no poder continuar canviant el món juntes, però sé que gràcies a tu, totes les persones que t'hem conegut, entrelaçades, continuarem intentant canviar el món.

#ApSforEver #elmillorequip

Elena Noguera. Universitat de Barcelona.

Laura Rubio Serrano y yo, compañeras del GREM Grupo de Investigación en Educación Moral, del Departamento de Teoría e Historia de la Educación (Facultad de Educación de la Universidad de Barcelona). Su ejemplo de estudio inicial, de constancia; su ejemplo de profesora, de ilusión; su ejemplo de investigadora, de rigor; su ejemplo de profesional, comprometida; su ejemplo de colega, de colaboradora... nos da fuerza para continuar trabajando en el reto de difundir el ApS, en mi caso en los estudiantes de Pedagogía y otros mediante asignaturas del Practicum, del Plan de acción tutorial y otros proyectos.

Pero su ejemplo ha sido más que profesional. Su ejemplo de familia, de amor; su ejemplo de promover tradiciones populares, de entusiasmo; su ejemplo de amistad, de detalles; su ejemplo de VIDA, de esperanza.

Antoni Poch. Associació de Mestres Alexandre Galí. Terrassa.

Aramburuzabala, P.; Avilés, F.; Ballvé, M.; Blanch, S.; Bosch, C.; Buenaventura, M.A.; Burguet, M.; Casas, J.; Carmona, A.; Casellas, D.; Cela, J.; Escardíbul, S.; Esteban, F.; Folgueiras, P.; Gezuraga, M.; Gómez, M.; Graell, M.; Grasa, M.; Margrau, M.; Monzó, M.; Noguera, E.; Poch, A.; Rius, M.; Romanyà, B. y Valls, R. (2022). Sección abierta de homenaje a Laura Rubio. *RIDAS, Revista Iberoamericana de Aprendizaje-Servicio*, 14, 193-214. DOI10.1344/RIDAS2022.14.11

En un dels sorprenents darrers èxits editorials dedicat a la invenció dels llibres al món antic trobo una cita d'Emmanuel Levinas: "El meu acolliment de l'altre és el fet decisiu pel qual s'il·luminen les coses".

Aquesta frase no la vaig sentir mai pronunciada per la Laura. No calia. Perquè l'expressió del seu rostre ja la proclamava als quatre vents. No calia. Perquè els seus centres d'interès personal i acadèmic només podien respondre a una convicció profunda d'aquest ordre. Acollir l'altre ajuda a veure-hi clar! Hi ha res que sigui més contestatari per transformar el món i els seus desoris?

La Laura i jo no ens havíem relacionat gaire. Només coincidíem de forma regular l'últim dimarts de cada mes, i durant força temps, en un grup de treball de la Facultat dedicat a l'aprenentatge servei. El temps més que suficient perquè t'encomanin il·lusions.

Potser vaig ser l'últim de la colla a assabentar-me de la seva malaltia i de la seva mort. Sabem que la mort forma part de la vida. El que compta és que abans de morir hi hagi hagut vida plena. La Laura ha fet amb la seva vida i la seva mort una autèntica obra d'art pedagògica que ens il·lumina. Mereix el nostre agraïment.

Mònica Rius. Universitat de Barcelona.

Pasé de no saber qué era el aprendizaje-servicio a no entender la docencia sin aplicarlo. Este sería -en una sola frase- el resumen del impacto que tuvo Laura Rubio en mi desempeño profesional como docente universitaria en la Universitat de Barcelona. Lo consiguió sin aparente esfuerzo, como si el rigor y el trabajo preciso surgieran sin más, gracias a una sonrisa. Laura es (en

Aramburuzabala, P.; Avilés, F.; Ballvé, M.; Blanch, S.; Bosch, C.; Buenaventura, M.A.; Burguet, M.; Casas, J.; Carmona, A.; Casellas, D.; Cela, J.; Escardíbul, S.; Esteban, F.; Folgueiras, P.; Gezuraga, M.; Gómez, M.; Graell, M.; Grasa, M.; Margrau, M.; Monzó, M.; Noguera, E.; Poch, A.; Rius, M.; Romanyà, B. y Valls, R. (2022). Sección abierta de homenaje a Laura Rubio. *RIDAS, Revista Iberoamericana de Aprendizaje-Servicio*, 14, 193-214. DOI10.1344/RIDAS2022.14.11

presente) también sinónimo de pasión. Mucha pasión por lo que hacía con la resiliencia de una caña que sabe adaptarse sin perder su forma original. Y todo ello, claro, cubierto con la ética y la honestidad que hacen que podamos llamar a alguna gente, maestra. Así, como si fuera el menú de un día de fiesta, cocinado con amor y a fuego lento, el impacto de Laura no se borra. Por el contrario, su memoria se convierte en ese olor que nos transporta, como si comiéramos una madalena mientras hacemos camino por el aprendizaje-servicio. Gracias, Laura.

Blanca Romanyà. Centre Promotor d'Aprenentatge Servei.

La Laura, per mi, era una persona pont, capaç de traçar connexions entre persones molt diferents, capaç de generar vincles entre projectes aparentment inconnexos. La Laura, i el seu somriure, anaven de la ma, teixint amb estima, professionalitat i respecte una xarxa infinita de possibilitats per fer d'aquest món un lloc més amable, just, i creatiu.

Em vas ensenyar moltíssim, Laura. Es gràcies a tu que vaig poder conèixer el món de l'ApS, on em vas convidar confiant en les meves capacitats més que jo mateixa. Per què et vaig conèixer, soc millor persona, no només en la meva feina, sinó en la meva vida. Coi, a vegades sento que ets a prop, i crec que no m'equivoco. Allà a on siguis, GRÀCIES PER TOT, companya.

Ramona Valls. Universitat de Barcelona

De la tasca universitària de la Laura Rubio voldria destacar especialment la seva professionalitat i la seva capacitat d'organització, unides a la gran generositat envers els demés; va saber combinar el desenvolupament del seu

Aramburuzabala, P.; Avilés, F.; Ballvé, M.; Blanch, S.; Bosch, C.; Buenaventura, M.A.; Burguet, M.; Casas, J.; Carmona, A.; Casellas, D.; Cela, J.; Escardíbul, S.; Esteban, F.; Folgueiras, P.; Gezuraga, M.; Gómez, M.; Graell, M.; Grasa, M.; Margrau, M.; Monzó, M.; Noguera, E.; Poch, A.; Rius, M.; Romanyà, B. y Valls, R. (2022). Sección abierta de homenaje a Laura Rubio. *RIDAS, Revista Iberoamericana de Aprendizaje-Servicio*, 14, 193-214. DOI10.1344/RIDAS2022.14.11

currículum acadèmic amb el servei comunitari juvenil. D'una generació més jove que la meva, vàrem compartir ideals i experiències educatives, sempre al servei dels estudiants i dels col·legues, amb tendresa i amor. També, com em manifestà la seva mare, demostrà, en les seves estades pedagògiques a Llatinoamèrica, un ús intel·ligent de la seva experiència i de la seva formació. El seu esperit de servei i d'estimació en el marc de cada comunitat, va esdevenir de gran utilitat social. Gràcies! Laura, amiga.

Aramburuzabala, P.; Avilés, F.; Ballvé, M.; Blanch, S.; Bosch, C.; Buenaventura, M.A.; Burguet, M.; Casas, J.; Carmona, A.; Casellas, D.; Cela, J.; Escardíbul, S.; Esteban, F.; Folgueiras, P.; Gezuraga, M.; Gómez, M.; Graell, M.; Grasa, M.; Margrau, M.; Monzó, M.; Noguera, E.; Poch, A.; Rius, M.; Romanyà, B. y Valls, R. (2022). Sección abierta de homenaje a Laura Rubio. *RIDAS, Revista Iberoamericana de Aprendizaje-Servicio*, 14, 193-214. DOI10.1344/RIDAS2022.14.11